

**Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 20 051.145
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника
доктору педагогічних наук, професору, професору
кафедри початкової освіти та освітніх інновацій
Цюняк Оксані Петрівні
(76018, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57)**

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента, доктора педагогічних наук,
професора кафедри початкової освіти та освітніх інновацій
Височан Лесі Михайлівни
на дисертацію Ольги Володимирівни Сороколіти на тему
**«Педагогічні умови підготовки майбутніх фахових молодших
бакалаврів до викладання інтегрованих курсів у початковій школі»**,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Актуальність теми дослідження. В умовах суспільних трансформацій, українських реалій воєнного стану актуалізується проблема підготовки майбутніх фахових молодших бакалаврів до викладання інтегрованих курсів у початковій школі, формування та розвитку особистості, здатної вийти за межі шаблонного, стереотипного мислення та сприйняття дійсності, реалізації вмінь аналізувати інформацію, критично осмислювати її, творчо підходити до вирішення практичних ситуацій. Тому сьогодні особливо гостро стоїть проблема професійної підготовки майбутніх фахових молодших бакалаврів до викладання інтегрованих курсів у початковій школі. У цьому контексті дисертаційна робота Ольги Володимирівни Сороколіти є особливо своєчасною, адже у ній не лише з погляду виключно науково-теоретичних пошуків, а й практичних можливостей застосування комплексу освітньо-виховних ресурсів, запропоновано конкретний навчально-методичний інструментарій щодо підвищення рівня професійної готовності майбутніх фахових молодших бакалаврів до викладання інтегрованих курсів у початковій школі.

Актуальність теми поданої на рецензування дисертації «Педагогічні умови підготовки майбутніх фахових молодших бакалаврів до викладання інтегрованих курсів у початковій школі», не викликає сумнівів у контексті реформування вітчизняної системи професійної підготовки майбутніх фахових бакалаврів. Зокрема це підтверджується вимогами до професійно-педагогічної компетентності вчителя початкової школи, відображеними в Професійному стандарті за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (2020 р.).

Дисертація присвячена теоретичному обґрунтуванню та експериментальній перевірці ефективності впровадження педагогічних умов підготовки фахових молодших бакалаврів до викладання інтегрованих курсів у початковій школі. Виокремлено компоненти професійної підготовки фахових молодших бакалаврів до викладання інтегрованих курсів у початковій школі: мотиваційно-ціннісний, який включає професійні мотиви, позитивне ставлення до інтегрованого навчання, цінності і переконання, які визначають ставлення майбутнього педагога до професійної діяльності, відображає прагнення до особистісного і професійного розвитку, мотивацію до саморозвитку, готовність до інновацій; знанняво-когнітивний, який складається із теоретичних знань для викладання інтегрованих курсів (про інтеграційні процеси в освіті, знання психолого-педагогічних основ застосування інтегрованих курсів), знань з методик викладання освітніх галузей в початковій школі, когнітивних навичок, з уміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі; діяльнісно-практичний, який включає практичні вміння та навички, необхідні для ефективного проведення інтегрованих уроків, зокрема знання і навички з організації освітньої взаємодії у початковій школі, практичне застосування інтеграції на уроках, навички самооцінки та корекції своєї професійної діяльності. Останнє набуває першочергової значущості в контексті функціонування вітчизняної системи фахової передвищої освіти в умовах воєнного стану в країні.

Отже, обрана тема наукового дослідження Ольги Володимирівни Сороколіти є актуальною та відповідає сучасним трендам розвитку освіти.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова значущість дисертації полягає в методологічному обґрунтуванні, оптимізації та вдосконаленні педагогічних умов підготовки майбутніх фахових молодших бакалаврів до викладання інтегрованих курсів у початковій школі.

Не викликає заперечень наукова новизна одержаних результатів, яку складає теоретично обґрунтована й експериментально перевірена авторська організаційно-функціональна модель підготовки майбутніх фахових молодших бакалаврів до викладання інтегрованих курсів у початковій школі, яка базується на забезпеченні сукупності організаційно-дидактичних умов, містить методологічно-цільовий, змістово-процесуальний і діагностувально-результативний конструкти, спрямована на досягнення позитивної динаміки рівнів сформованості вмінь візуалізації навчальної інформації вчителів початкової школи, забезпечена критеріями визначення її ефективності.

Авторкою удосконалено інструменти навчання для підготовки майбутніх учителів початкової школи до впровадження інтеграцій в освітній процес, увиразнено критерії, показники та рівні оцінки ефективності підготовки майбутніх фахових молодших бакалаврів до викладання інтегрованих курсів у початковій школі, схарактеризовано засоби, форми та методи освітньої діяльності з метою формування готовності майбутніх учителів до організації освітнього процесу в початковій школі на інтегративному підході.

Також дисертанткою було запропоновано авторське тлумачення понять «підготовка фахового молодшого бакалавра до викладання інтегрованих курсів у початковій школі», «інтегративна компетентність майбутнього фахового молодшого бакалавра з початкової освіти», «готовність фахового молодшого бакалавра до викладання інтегрованих курсів у початковій школі».

Ступінь обґрунтованості використаних методів, отриманих результатів і положень дисертації. Вимоги щодо наведення в оглядовій частині дисертації здобувачки ступеня доктора філософії інформації про отримані нею

результати вважаємо достовірними. Якість підготовки дисертації відповідає чинним кваліфікаційним вимогам.

Дисертанткою, на нашу думку, вдало сформульовано понятійно-категоріальний апарат дослідження, зокрема його мета, завдання, методологічна та теоретична основа. Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності впровадження педагогічних умов підготовки майбутніх учителів початкової школи у закладі фахової передвищої освіти до реалізації інтегрованого підходу в системі початкової освіти. Вона досягається шляхом реалізації наступних завдань: проаналізувати стан вивчення досліджуваної проблеми у науково-педагогічних джерелах; уточнити основний терміно-понятійний апарат дослідження; охарактеризувати нормативно-правове забезпечення та методологічні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи у системі фахової передвищої педагогічної освіти; визначити критерії, показники та рівні ефективності підготовки фахових молодших бакалаврів до інтегрованого навчання молодших школярів; розробити організаційно-функціональну модель підготовки у закладі фахової передвищої освіти майбутнього вчителя початкової школи до викладання інтегрованих курсів; експериментально перевірити ефективність визначених педагогічних умов підготовки фахових молодших бакалаврів до викладання інтегрованих курсів у початковій школі.

Дослідження розкриває теоретичну та практичну складову окресленої проблеми. Значення одержаних результатів для науки і шкільної практики є беззаперечним, а розробка методичних рекомендацій щодо організації освітнього процесу сприятиме удосконаленню підготовки фахових молодших бакалаврів з початкової освіти.

Розроблені дидактичні та методичні матеріали, а також теоретичні матеріали дисертації можуть бути використані під час підготовки вчителів початкової школи у системі освітньо-професійного рівня «фаховий молодший бакалавр» та у вітчизняній системі професійної підготовки вчителів початкової школи.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. У дисертаційній праці Сороколіти О.В. на основі опрацювання освітніх нормативних документів охарактеризовано особливості підготовки фахових молодших бакалаврів і виокремлено організаційні вимоги професійної підготовки майбутніх фахівців педагогічного профілю.

Автором відзначено, що підготовка фахового молодшого бакалавра передбачає якісну практичну складову та можливість продовжувати набувати знання на вищому рівні освіти.

Теоретичний дискурс закономірно розгорнуто в дидактико-методичній площині дослідження, яка акумулює важливі для сучасної практики питання й трансформується в конкретні рішення. Теоретико-методичні аргументи пошукувачки дістали підтвердження їхньої ефективності в ході дослідно-експериментальної апробації в початковій школі та закладах вищої освіти.

У розділі 1 «Теоретичні основи підготовки фахових молодших бакалаврів до викладання інтегрованих курсів у початковій школі» висвітлено розвиток інтеграційних процесів в освіті та впровадження інтегрованих курсів у навчанні молодших школярів, розкрито теоретичні засади підготовки фахових молодших бакалаврів, описано теоретико-інноваційні основи процесу формування інтегративної компетентності у фахових молодших бакалаврів.

Зміст розділу розкриває проблему підготовки фахівців, молодшої генерації педагогів, які зможуть результативно втілювати ідеї інтегрованої освіти. Адже як зазначається в Концепції «Нова українська школа», реформа загальної середньої освіти потребує ґрунтовної підготовки вчителів за новими методиками і технологіями навчання. Одним із таких аспектів є підготовка фахових молодших бакалаврів як одного із сегментів кадрового забезпечення та формування у них навичок роботи у початковій школі із використанням принципу інтегрованої освіти.

Авторкою наголошується, що на законодавчому рівні встановлено три типи закладів фахової передвищої освіти: фаховий коледж; військовий коледж сержантського складу; фаховий коледж із специфічними умовами навчання.

Вони мають право надавати середню загальну освіту, готувати фахового молодшого бакалавра, бакалавра.

Розділ 2 «Науково-методичні засади підготовки фахових молодших бакалаврів до викладання інтегрованих курсів у початковій школі» розкриває специфіку підготовки фахового молодшого бакалавра до викладання інтегрованих курсів у початковій школі, яка розглядається як системний процес, який здійснюється у закладах фахової передвищої освіти при підготовці фахівців за освітньо-професійними програмами зі спеціальності «Початкова освіта» з урахуванням сучасних інформаційно-інноваційних технологій навчання та орієнтується на формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної використовувати міжпредметні зв'язки, інтеграцію змісту різних освітніх галузей у навчанні учнів.

У роботі ґрунтовно охарактеризовано критеріально-рівневу структуру готовності фахових молодших бакалаврів до викладання інтегрованих курсів у початковій школі. За результатами контент-аналізу науково-педагогічної літератури виокремлено й описано компоненти (мотиваційно-ціннісний, знаннєво-когнітивний, діяльнісно-практичний), критерії (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний), показники та рівні (низький, середній, високий) професійної підготовки фахового молодшого бакалавра до викладання інтегрованих курсів у початковій школі.

У розділі 3 «Дослідно-експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов підготовки фахових молодших бакалаврів до викладання інтегрованих курсів у початковій школі» обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність реалізації визначених педагогічних умов підготовки фахових молодших бакалаврів до викладання інтегрованих курсів у початковій школі (цілісність та системність підготовки майбутніх учителів початкової школи із застосуванням інтегрованого підходу в освітньому процесі закладу фахової передвищої освіти; використання інноваційних методик і технологій в теоретичній підготовці майбутніх фахівців та ефективна організація практичного навчання з можливістю реалізації набутих знань про інтеграцію в освіті; формування професійної самосвідомості майбутніх педагогів за підтримки та

менторства викладачів і провідних вчителів-методистів). Пошукувачкою описано методику організації експериментального дослідження та здійснено детальний аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи.

На наш погляд, дослідниці вдалося цілісно схарактеризувати на контрольному етапі педагогічного експерименту зафіксовані суттєві позитивні зміни в експериментальній групі порівняно з контрольною групою респондентів. Представлено критерійно-діагностувальний інструментарій для визначення рівня розвитку вмінь; висвітлено зміст дослідно-експериментальної роботи, аналіз та узагальнення результатів педагогічного експерименту. Таким чином, дієвість запропонованих педагогічних умов підготовки фахових молодших бакалаврів до викладання інтегрованих курсів експериментально підтверджена в процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Анотація та вступ дисертації відповідають чинним вимогам до робіт на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. У них відображено найсуттєвіші наукові результати дослідження. Інформація, наведена в анотаціях (українською та англійською мовами) і вступі відповідає змісту дисертаційної праці. Загальні висновки, які відповідають меті й поставленим завданням, узагальнюють зміст дисертаційної праці Ольги Володимирівни Сороколіти.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях.

Наукові публікації (6 статей у наукових фахових виданнях України (категорія Б),

1 стаття у періодичному виданні, проіндексованому у базі даних Web of Science Core Collection;

7 наукових праць, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації сповна відображають одержані результати дослідження, їх кількість є належною для робіт вказаного рівня.

Зазначимо, що основні результати дослідження було оприлюднено під час виступів на науково-практичних конференціях міжнародного та всеукраїнського рівнів.

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності. Під час аналізу тексту дисертаційної праці не було виявлено порушень академічної доброчесності. Використання текстових запозичень без відповідних покликань на джерело інформації відсутні. Покликання й список використаних джерел дисертації (до якого увійшли праці українських і зарубіжних учених, нормативно-правові документи, довідникова література) оформлено належним чином. У роботі дотримано етичні принципи і правила, визначені в Законі України «Про освіту».

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту й оформлення дисертаційної праці.

Загалом надаючи позитивну оцінку дисертаційній праці Ольги Володимирівни Сороколіти, зацентруємо увагу на окремих дискусійних положеннях, а також висловимо такі побажання:

1. Дослідження виграло б від того, якби у вступній частині та підрозділі 1.1 «Розвиток інтеграційних процесів в освіті та впровадження інтегрованих курсів у навчанні молодших школярів: генеалогічний аспект» не лише перелічено авторів, праці яких взято до уваги під час роботи над дисертацією, а й були конкретизовані напрями висвітлення проблеми в їхніх напрацюваннях та зроблені особисті увиразнення та висновки дослідниці.

2. Доцільно було б доповнити перелік завдань пунктом, що передбачає розроблення методичних рекомендацій, які реалізуються дослідницею під час викладання авторського курсу. Це збагатило б дослідження й розширило його вагому практичну складову.

3. Для вдосконалення роботи варто було б завершувати кожний підрозділ узагальнюючими твердженнями або короткими власними проміжними висновками. Це додало б більш виваженого наукового стилю в оформленні тексту дисертації.

4. Водночас наголошуємо, що ці зауваження й побажання мають суто рекомендаційний характер і не зменшують теоретичної й практичної значущості проведеного дисертанткою наукового пошуку в царині дидактики. Загалом

констатуємо, що в проведеному дослідженні визначеної мети досягнуто, поставлені завдання виконано.

5. Висловлені зауваження і побажання мають рекомендаційний характер і не знижують загальної цінності роботи. Як засвідчує зміст дисертації, поставлені завдання у процесі дослідження були виконані, а його результати широко представлені у відповідних розділах.

Дисертація Ольги Володимирівни Сороколіти на тему «Педагогічні умови підготовки майбутніх фахових молодших бакалаврів до викладання інтегрованих курсів у початковій школі», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка є завершеною, самостійною кваліфікаційною науковою роботою, яка за актуальністю, науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор, Ольга Володимирівна Сороколіта заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Рецензент,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри початкової освіти
та освітніх інновацій
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

Леся ВИСОЧАН